

S M E D E i A A K I R K E B Y

Smedefaget er jo et meget gammelt fag. Lige så længe man har kendt til metaller som guld, sølv, kobber, bronze eller jern, så har man haft brug for nogen, der kunne forarbejde det.

Når vi i dag taler om en smed, så mener vi som regel en der arbejder med jern. En der med hjælp af varme, værktøj og forskellige maskiner bearbejder og fremstiller forskellige ting i jern. Det være sig i begyndelsen sværd, spyd, søm, dør og kistebeslag, senere hestesko og seletøjbeslag, så kom vogne og landbrugsmaskiner, og i dag varme og sanitetsinstallationer. Ja smeden har altid været en vigtig del af samfundet, og man ser da også i dag, at de fleste ældre byer har en Smedegade, sikkert navngivet efter at det var i denne gade byens smed boede og havde sit værksted, sin smedje. Således også i Aakirkeby.

Den første smed vi hører om i Aakirkeby er da også smed Tønnes Jochumsen, der omkring år 1700 boede i gården (senere benævnt Smedegården), der lå hvor i dag ejendommen Smedegade 9-17 ligger

I et skøde fra 16 marts 1714 står nemlig:

Ancker Antoni Müller fra Vallensgård sælger, skøder og afhænder den mig udi Aakirkeby beliggende gård, (til sognepræst Claus Flyng,) som Jens Laursen Bech og Jochum Tønnesen nu bebor og som består af 3 huslænger; en ud til gaden i øst-vestgående, den anden i nør-sønder hvilken af Jens Laursen Bech beboes og bruges, den tredje længe bag i fornævnte gård ligeledes i øst-vest beboes af Jochum Tønnesen smed, alt købt efter afdøde Tønnes Jochumsen smed i Aakirkeby.

Underskrevet og sædvanligt signeret 16 marts 1714.

Der havde altså i 1600-årene boet en smed Tønnes Jochumsen som i 1714 blev betegnet som afdød, og hans søn Jochum Tønnesen var nu smed og boede i smedegården. Hans søn Tønnes Jochumsen efterfulgte så sin far som smed på stedet, indtil han som 40-årig dør den 1 august 1762.

Derefter overtager Mads Kofoed Stender gården, og ombygger og istandsætter den så den fremstår blandt byens smukkeste gårde. Efter 100 års smedevirksomhed ophører lyden fra hammerens slag mod ambolten fra Smedegården i Smedegade.

I 1839 opdeles gården i syv små parceller, der kommer til at danne boliger for skiftende familier og ejere gennem tiderne. Heraf skal bl.a. bemærkes stationsforstander L.L. Mejdahl, som i årene 1908-1923 indrettede og drev Aakirkebys første biografteater i et af bygningsafsnittene, hvor han med gramfonmusikledsagelse viste tidens stumfilm. Hvorfor det om beboerne i de øvrige lejligheder i området i folkemunde hed sig: De/han/hun bor nede i biografen.

2.11

Når jeg i sin tid besøgte min klassekammerat Willy Poulsen nede hos cementstøber Poulsens, så virkede det også spændende at høre, at grunden til det lille hul på 20 x 20 cm med lem for i døren ud til køkkenet, var fordi man havde haft filmsapparatet stående herudenfor, og sendt billederne ind gennem hullet til publikum på stuens modsatte hvidmalede vægflade.

På turistguidture rundt i byen tager jeg dem altid ned og viser Smedegade nr 15 "Russerhuset". Det var nemlig her at russernes byvagt var indkvarteret i 1945-46, Da russerne havde besat Bornholm. For at forhindre at soldaterne færdedes rundt i byen uden særlig tilladelse, havde man etableret vagter ved indfaldsvejene til alle byerne. Således også ved Aakirkeby, og her ønskede man at anvende skolens gymnastiksal, som basis for vagten. Dette fik man dog fra kommunens side forpurret, ved at man istedet stillede huset, Smedegade 15 indeholdende stue, kammer og køkken samt værksted, til rådighed. Og så blev det.

5.45

Jeg kan endnu huske hvordan jeg som murerlærling sammen med Hermand Kofoed og Arnold Christensen blev sendt derned for at gøre huset istand med at pudse og kalke vægge, samt understryge taget så det blev regntæt. Det var spændende, at gå der et par uger sammen med 8-10 russere, som var meget ivrige for at komme i kontakt med os, for at få os til at bytte nogle af deres krigsbytter (ure smykker tæpper etc.), med os mod cigaretter og spiritus.

Da russerne forlod øen måtte vi derned igen, for at gennemrestaurere huset inden kommunen igen kunne sælge det.

Ganske vist blev Smedegade ikke byens hovedgade, men en del trafik har der dog altid været.

Fra 1900-tallet har der været købmandsforretninger, skrædere, snedkerere, murere, galanteri, lingeri fotograf og kommissionsforretninger, ja og så har der været skolen, forsamlingshuset, hotellet og missionshuset samt mange boliger. Så det er ikke så underligt at byrådet bestemte sig for at Smedegade blev den første gade der fik tjærebelægning i byen

Dette var vi børn glade for, vi brugte nemlig gaden som legeplads

Her skete det en dag, at skomagerens halvstore søn Poul, mødte frem med noget spændende nymodens, som hans ældre bror Egil havde sent til ham fra København.

Et par RULLESKØJTER. - Novra - det havde vi sgu aldrig set før. Han tog dem op af æsken - og spændte så en plade med 4 hjul under hver fod. Og vi fik lov til med måbende store øjne at se på ham, når han rullede et lille stykke ned ad den tjærebelagte glatte gade inden han faldt. Vi styrtede til og hjalp ham op. Gang efter Gang. Efter et par dage viste han sin taknemmelighed og gavmildhed over vores venlighed over også at give ham trøste og indydebolsjer, når han slog sig. Så vi fik alle lov at prøve en enkelt tur.

Rulleskøjter fik jeg aldrig lært at løbe på, Men når nogen spørger har du prøvet, så kan sig altid svare ærligt:

" Ja, det har jeg prøvet. I Smedegade blev der løbet meget i min ungdom "

I den gamle biografbygning boede også min klassekammeret Børge Jørgensen og hans broder Kaj sammen med deres mor. De var begge blandt mine idoler indenfor brydesporten, og så blev de sjov nok begge maskinsmede senere, på Maskinfabrikken i Rønne.

Smedemester Hans Chr. Jensen Østergade

I 1903 køber smedemester Hans Chr. Jensen ejendommen Østergade 21 i Aakirkeby af slagtermester Jensenius Andr. Ipsen (Det var forøvrigt hans enke Petrea Mathilde Ipsen, der byggede det nye stuehus og ombyggede udlængerne på Norgesminde nede for enden af Nybyvej i 1914).

Ejendommen i Østergade havde tidligere været ejet af kro og værtshusejer H.E.Rasmussen.

Hans Chr. Jensen var allerede først i attenhundredehalvfjerterne kommet til Bornholm. Og havde uddannet sig til smed hos smedemester Bohn i Hasle. I 1890 giftede han sig og tog arbejde på Bornholms maskinfabrik inden han købte Kyndegårds smedie i Nyker.

I 1899 flyttede han til Bakkesmedien ved Søndre Landevej i Aaker.

Her virkede han indtil han fik den ide, at købe Østergade 21, for her at omlave den tidligere dansesal til et velfungerende smedieværksted med esse, ambolt og filebænke.

Han var en meget dygtig og anerkendt beslagsmed, der blev særlig kendt for sin omhyggelige hesteskoning.

Efter han i 1922 havde mistet sin hustru, som i det daglige havde været ham til stor hjælp i forretningen, så bestemte han sig for at sælge virksomheden. Og i 1923 flyttede A.P.Eriksen ind.

Hans Chr. Jensen flyttede ind hos sin svigersøn, malermester O.V. Jensen i Smedegade. Her fik han sit eget lille værksted, hvorfra han samtidig med at han udførte småreparationer for folk, underholdt dem med minderne fra sit lange liv rundt iblandt Bornholms befolkning.

Han døde 7.11.1955 - 91 år gammel, byens på den tid tredie ælste

Hans Chr. Jensen fik sammen med sin kone 3 børn
den ælste datter blev gift med handelsgartner H.P. Larsen, Rønne
Den yngste datter blev gift med malermester O.V.Jensen, Aakirkeby
og sønnen Ove var chauffør i København

Sjov nok så arbejdede både smedemester P.A. Svendsen og smedemester A.P. Eriksen nogle år hos Hans Chr. Jensen før de nedsatte sig som selvstændige mestre i Aakirkeby.

Smedemester A.P. Eriksen, Østergade 21

Smedemester A.P. Eriksen, overtog i 1927 smedeforretningen i Østergade 21, efter i nogle år at have arbejdet hos sin forgænger smedemester H.C. Jensen.

A.P. Eriksen kom ud af en gammel fiskerfamilie i Svaneke. " Men, det å fiska va ijkje noget for maj så ja gjik i smiddalæra, fost i Svanike fra 1913, og siden i Aakirkeby. Lønne va ijkje stor, men vi klarade vos mor og ja, nær vi spin-kada og sparade på schillingerna. Så kunne ja i 1927 købe mesters forretning " som han på sin lidt særprægede dansk -- bornholmske måde plejede at udtrykke sig.

Smed Eriksen i Aakirkeby står for mig som en af de største personligheder, jeg har truffet, skriver den svenske forfatter Lasse Holmqvist i 1967 i sin bog "Witt og Brett". Han står for mig som et monument over de kraftfulde og kloge arbejdsfolk, som den moderne kultur, hverken synes at have plads til eller behov for. Disse redelige mennesker som i deres næsten videnskabelige arbejde og håndværk henter en klarsynethed, som velformuleres i en dyb livsfilosofi.

Lige efter overtagelsen af forretningen bestod arbejdet af at skoheste, reparere vogne og andet grovsmedearbejde, men efterhånden som landbruget blev mere mekaniseret, så blev der mere og mere arbejde for mester og svende med at reparere og fremstille landbrugsmaskiner, skærpe plovjern og harvetænder.

I 50-erne skulle alle have indstaleret maskinlokum. d.v.s. folk skulle have opsat vandskylende porcelæntoiletkummer inde under loftstrappen eller i spisekammeret, der var blevet overflødigt nu efter køleskabet var kommet.

I 60-erne skulle alle så have lavet centralvarme med oliefyr. Det var jo billigt med olie, og der var masser af den, hed det sig.

For at have mulighed for at kunne skaffe svende til alt det arbejde sørgede Eriksen for altid at have en lærling på vej. Således begyndte hans søn Kaj allerede som 14-årig i 1941 i grovsmedelære. Og i 1943 fulgte lillebror Sven efter med at uddanne sig til Gas- og Vandmester. " Det var for dyrt bare at have dem gående hjemme uden de lavede noget, men som lærlinge tjænte man kost og logi + 1 kr/uge i lomme penge " sagde smeden ofte lunt..

Efter A.P. Eriksens tragiske død, ved en trafikulykke i Rundkørslen ved Rønne 21 august 1965, så overtog de to sønner, Kaj og Sven firmaet og førte det videre i samme ånd som faderen, med hvem de fra barnsben havde arbejdet - uafbrudt - sammen med.

Skønt A.P. Eriksen med stor interesse gik op i sin forretnings arbejde, havde han også kræfter og tid til at beskæftige sig med andet. Han var i mange år, 1945- 1965 medlem af bestyrelsen for Aakirkeby Håndværker og Industriforening, deraf formand i tiden 1954 - 65. Han var medlem af bestyrelsen for Rønne tekniske skole, og her med til at indføre dagskole for smedelærlinge.

I politisk henseende bekendte Eriksen sig til Retsforbundet og var i nogle perioder partiets folketingskandidat. Det var festlige vælgermøder at overvære, når smedemester Eriksen mødte sin Radikale kollega den radikale smedemester Poulsen fra Nekso. Begge talte de rigtigt bornholmsk og begge forstod at udnytte bornholmske sætninger og ord, som Trumf i en rask duel. De var bedre end vor tids stand-up komikere.

A.P. Eriksen var nu en sjov type, ikke så snart han havde fået en ide og tænkt lidt over den, så skred han til handling, som f.eks. i en sag hvor jeg blev indblandet. En formiddag i juni 1957 sad sadelmagermester Erik Rønne og jeg ved en kop kaffe inde i Eriks stue, da han hæsblæsende kom farende ind " Du Erik jeg har fået et brev til håndværkerforeningen fra Håndværksrådet, om at vi skal indstille en person til hvervet som konsulent for Bornholms amt", og inden Erik fik sundet sig og opfattet hvad det drejede sig om, --- " Ja-mæn der har vi ham jo!" "Det kan du da påtage dig Holger" Og 10 juli modtog jeg brev fra Håndværksrådets Produktivitetsudvalg, om at jeg var ansat, Og jeg virkede med dette interessante arbejde indtil 1963.

I 1964 fik Eriksen som formand for håndværkerforeningen opfordring til at undersøge mulighederne for dannelse af et boligselskab, som ville opføre nogle bygninger til udlejning. Ved et møde i den anledning enedes man dog om, at det var mere formålstjæntlig, hvis man byggede med salg for øje. Og den 24 april stiftede følgende interessenter så byggeselskabet I/S ÅBYG: smedemester A.P.Eriksen, elinstallatør Knud Jensen tømrermester C.F.Jensen, murermester A.K.Jensen og ingeniør Holger Dam, som udover tegninger skulle administrere. Man optog en Kassekredit i banken på 250.000,- kr og købte et grundstykke i Æblehaven og gik igang med bygeri af enfamiliehuse, senere fortsatte man i Svinget og flere andre steder. I alt opførte man 32 huse inden man delte selskabets overskud. i 1973.

I 1955 blev Eriksen nødt til at flytte sin smedie, værksted og beboelse op i Storegade 9, da kommunen ønskede at få plads for skoleudvidelse på arealet i Østergade. Her i fabrikant Beckers gamle ejendom var da også gode forhold, hvor firmaet med sønnernes hjælp kunne vokse.

En ting fra min barndom jeg stadig med misundelse mindes er at min sidekammerat fra Borgerskolen og bandemedlem fra ulveungetiden Kaj Eriksen havde en far, der til sine sønner fremstillede en legevogn som fuldstændig lignede en rigtig hestevogn, med rigtig vognkasse med tremmesider, jernbeslåede trægehjul, jerndrejekrans og fladjernsfjedre. Jeg ser den stadig i drømme for mig.

Beckers Smede og maskinværksted Storegade 9

Den 7.12.1900 overtager smed Kristian Becker den af Anders Hansen Hald drevne smedie i Storegade 9 i Aakirkeby.

I 1909 bygger han i grundens sydøstre hjørne et nyt stort lyst og moderne værksted med jernbjælker og betonloft. Der installeres en 4 HK Dan oliemotor som drivkraft for 2 drejebænke, 2 søjleboremaskiner, combineret sjapper og fræser, 3 filebænke med 4 skruestik, smergelskive og notstikkemaskine samt koldsav, og han anskaffer også autogensvejning.

Arbejdet består mest af reparation af tærskewærker og lokomobiler samt mejeri, mølleri og snedkerimaskiner, og virksomhedens navn bliver Chr. Beckers smede og maskinværksted, og mesters betegnelse bliver fabrikant.

Chr. Becker Var sammen med sine to svende Hans Jensen og Frans Pedersen stærkt fremme som meget aktive initiativtagere for etablering af vandværket i Aakirkeby. Og det var da også hos smed Becker at byens spidser så den første stråle pible frem af en hane den 17 oktober 1907. Og den 9 januar 1912 bliver sønnen Veseth Becker ansat som byens vandmester

I 1912 overtager sønnen Veseth Sigfred Becker hele virksomheden, der nu går rask fremad med arbejdet der opstod ved etableringen af vandværket og elektricitetsværket som kom i 1909. Både Becker, smed P.A. Svendsen og blikkenslager Johs Nielsen blev godkendte vandmestre, men det var kun Becker der havde eneret på anbring.

Veseth Becher begyndte også som den første smed i Aakirkeby at installere centralvarmeanlæg. Og det er faktisk i den egenskab, at jeg i 1934 traf smedesvend Hans Andersen. Han var nemlig sammen med sin arbejdskammerat Chr. Hansen (der senere blev smedemester i Poulsker) sendt over af deres mester V. Becker for i min fars Bagerejendom på Torvet at lave centralvarmeanlæg og VC-er. Philip og jeg løb dagen lang lige i enden på disse tekniske vidunder mennesker, for at se hvad de kunne fremstille. Allerede da var vor interesse for byggeri vagt. Og den har holdt sig siden.

Smedesvend, maskinarbejder og VVS-installatør Hans Andreas Andersen var født 7 okt.1887 i Rønne, og han døde 5 aug.1976 i Aakirkeby. Hans far Ole Andersen kom fra Lysekil i Sverige og hans mor Cicilie Juul kom fra Nybo i Aaker.

Han stod i lære hos smedemester L. Rasmussen i Aakirkeby fra 1902 og arbejdede her indtil 1909, da han flyttede til Chr.Beckers smede og maskinværksted, hvor han fortsatte indtil 8 april 1940, altså i godt 30 år. De sidste år af sit smedeliv virkede han hos smedemester A.P.Eriksen.

Hans Andersen var gift, og indtil hans kone Gerda døde i april 1941 boede de i Østergade 19, hvor hans store fritidsinteresse var hønse. Jeg husker tydeligt, da hans kone blev syg og døde. Situationen var nemlig den, at jeg skulle konfirmeres den 30 marts 1941, og mor havde gjort aftale med at fru Andersen skulle virke som koge-kone til festen, og så en uge før kom man og meddelte, hun var blevet alvorlig syg, sikke et påstyr indtil en anden var fundet. Han blev gift igen og flyttede til Nygade, hvor han passede regnskabet for Spareforeningen Glædelig Jul.

I 1933 bevilgede byrådet 1000 kr til undersøgelser for at finde mere vand til vandværket. Veseth Becker, der jo var byens vandmester satte straks igang med at grave en meget dyb brønd oppe langs den østlige side af Bygaden, men der kom ikke meget vand. Så derfor fik man et københavns brøndboringsfirma til at udføre en boring på den anden side af vejen, lidt sydligere i Plusengen.

Det var under en besigtigelsestur til boringen sammen med far, at Philip og jeg blev inspireret til, med en jernstang at forsøge at bore efter vand mellem brostenene hjemme i vores gårdplads. Og søremej pludselig kom der vand. Vi havde kommet til at ramme et underliggende vandrør. Det var ikke begejstringens ord initiativtagerne fik, kun drøje hug.

Men brøndhullet var der stadig, da tyskerne under krigen forlangte at våben og ammunition skulle afleveres, "Ikke om jeg vil, Holger, kør op og smid det i brønden " sagde far, og så blev det. Beckers ideer klarede mange specielle problemer for byens borgere.

Midt i 20-erne anskaffede Veseth Becker sig en bil. Det var en lille sort 2 personers WANDERER med 2 taksmotor og nr. I 1018. Den var ikke særlig stor, der var lige plads til ham selv og et par rørtænger samt lidt fittings, når han for fra sted til sted.

I mange år så man ham, ligesom mange andre af byens mestre, midt på formiddagen lige at smutte ind gennem porten på Hotel Rønne for lige at snuppe den snaps og bajer som serveringjomfru Lise havde stående klar, og om eftermiddagen tog han turen i bilen ned til Jernbanehotellet. Hurtigt, 2 minutter efter var han atter hjemme og i arbejde. Konen nåede vist aldrig at opfatte han var væk.

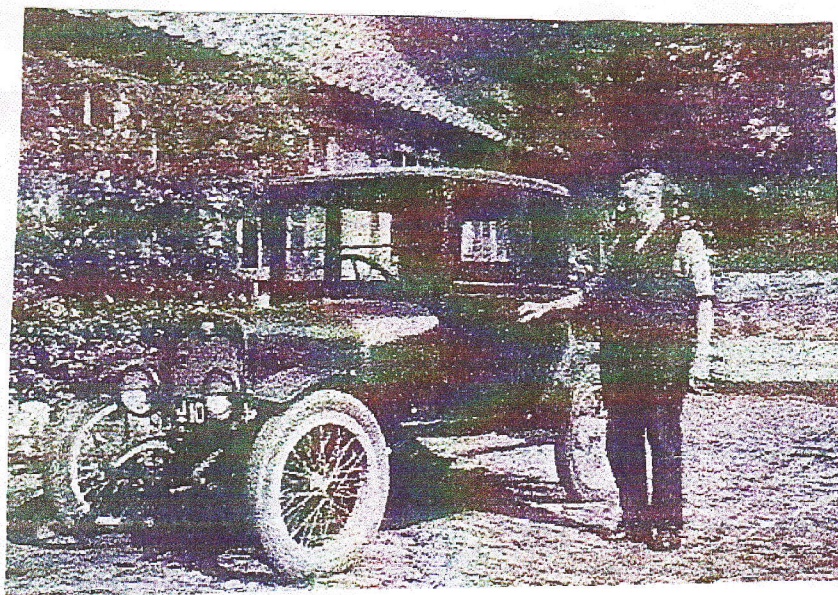
I november 1948 sælger Becker beboelse og værksted og, og han og hans kone Olga født Hammer flytter til Svaneke, hvor han dør 1.4. 1949. De fik i ægteskabet kun en søn John, som man sjældent så ude på gaden. "Han sidder inde og ved sin væv os væver," sagde fru Becker altid, når man spurgte til ham. Han blev da også gift med Kirsten, der også var væver. Og sammen dannede de det senere så kendte kunstvæverpar Kirsten og John Becker.

Becker solgte til mekaniker Henry Lund Kofoed, der forsætter firmaet som traktorreparationsværksted, indtil han i 1955 sælger videre til smedemester A.P. Eriksen, som flytter sin virksomhed fra Østergade og herop i Storegade 9.

Skal Deres Traktor efterses

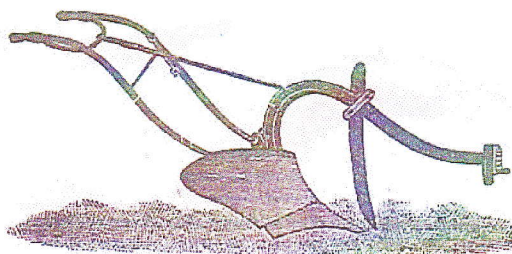
og reparerer, saa ring til

Bornholms Traktor-Service,
Tlf. Aakirkeby 38, Henry Kofoed.

Fabrikant Veseth Becker
sammen med sin elskede
Bil J 1018

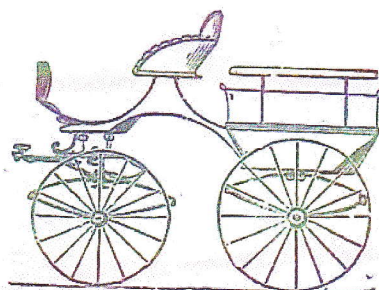
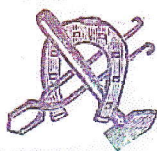
I indkørslen med
beboelsesenden af den
oprindelige smedie-
bygning i baggrunden

Oskar Petersens Tryk, Fælledvej 14 Kbh

L. RASMUSSEN

Vogn- & Beslagsmed

I 1897 købte smed Georg Ludvig Peter Rasmussen ejendommen matr nr. 74 af Aakirkeby købstad, og nedsatte sig som smedemester.

Og i 1902 opførte han en nybygning til smedien, samt en stor smuk beboelsesejendom ud mod Storegade, som idag på denne strækning af gaden har fået navneforandring til Eskildsgade.

Smedien var opført som et stort lyst rum med en høj skorsten i midten med 2 store esser. Der var filebænk langs den ene væg med 3 skruestik, samt 2 boremaskiner til håndkraft, hvortil man anvendte håndsmedede bor og forsænker. Man foretog reparationer af vogne og avlsredskaber, man smedede hestesko og udførte hestesko-ning samt pålægning af hjulringe.

På loftet ovenover smedien var et par loftsværelser, hvor svende og lærlinge boede, 1 seng til 2 mand i hvert rum. Kosten fik man inde hos mesters kone. Lønnen for en lærling var kost og logi, og svenden fik derudover 6 kroner om ugen, for 11 timers arbejdsdag alle uge dage undtagen søn- og helligdage.

Her i denne nybyggede smedie hos smedemester Rasmussen begyndte jeg den første november 1902 min lærerplads, som varede i 4 år, beretter smed Hans Andreas Andersen senere i sine erindringer.

1 august 1917 overtager smed Peter Andreas Svendsen Rasmussens smedie i Eskildsgade 9 og bliver smedemester.

P.A. Svendsen var født 5 april 1879 i Knudsker, som søn af landmand Andreas Svendsen og hustru Oliva Funk. Han var gift med Thora Jacobsen og havde stået i lære i Klemensker.

I 1903 kom han til Aakirkeby, hvor han arbejdede hos smedemester Hans Chr. Jensen i Østergade indtil han i 1917 bliver selvstændig

P.A. Svendsen var i bestyrelsen for Den Konservative vælgerforening samt Den personlige Friheds Værn. Og i mange år var han brandinspektør for Aakirkeby brandvæsen.

Jeg mindes endnu de festlige stunder, når han iført kraftig lang sort frakke og messingprydet brandmajorhjælm kom anstigende i rask småløbende tempo med majorskiltet dinglende i en kæde på maven, medens han bandende og svovlende hersede og kommanderede med manskabet ved de årlige øvelser. Der skulle jo råbes højt for at holde de 4 mand igang ved håndpumpen om trykket skulle holde. Jeg vil aldrig glemme, da gårdkonen hos Karl Dam brændte. Det var hård frost, hurtig kom man igang med slukningen. De gamle møre slanger bristede og i løbet af ingen tid var gaden spejlblank. Så da brandmajor P.A. Svendsen iført hele sin mundering ankom, skred han gentagne gange på enden med støvlerne i vejret og nakken i isen, rundt om Irma's hjørne, aldrig har jeg hørt så mange eder og forbandelser. Kos hvor folk morede sig. Det var samtalestof i lang tid.

Peter Svendsen

P.A. Svendsen fik to sønner Thor og Poul, der begge kom i smedelære hos faderen. Thor fortsatte med at uddanne sig til maskiningeniør i København medens Poul blev hjemme i virksomheden, hvor han arbejdede sammen med faderen.

Poul Åby Svendsen blev født 25.10.1906 og gift med Olga Schou født 23.8.1908 datter af fisker Schou Nørrekås Rønne. De bosatte sig i Jernbanegade 30, De fik tre sønner:

Leif, der kom i lære i smedien i Eskildsgade

Bent der var i lære hos elinstallatør Knud Jensen

og derpå tog til København, hvor han dels arbejdede med lysudsmykning i Tivoli og senere hos Simens elektrick

Poul Erik, der blev uddannet som traktormekaniker i Neksø.

Da den meget fodboldinteresserede far Poul Svendsen kom for at berette han nu havde fået sin tredje søn, drillede folkeviddet ham " Nåh- har du tænkt dig, at lave dit eget fodboldhold " Og søremig de opnåede, at spille på samme hold sammen, alle tre damtidig

1 april 1953 overdrager P.A. Svendsen sin virksomhed til sønnen Poul Åby Svendsen og flytter ned i sønnens ejendom i Jernbanegade P.A. Svendsen dør 83 år gammel den 3.9.1962.

Lige fra Poul Svendsen som liding horra blev født i Åkjærkeby, va hans fritidsliv præget af hans store interesse for at gøre noget for og i Aakirkeby Idrætsforening, hvilket på bedste vis blev kronet, da han som formand kunne indvie Aakirkeby Hallen, som beskrevet af Werner Hansen i foreningens Jubilæumsskrift fra 1977

Altid så man ham med træsko og kedeldragt komme farende på sin cykel rundt i byen for at skubbe og trække de unge afsted til de forskellige sportsarrangementer. " Hovs å komma på søndag, du e jo mæ på hollet, vi ka ikkje savna dig ", Han så også gerne at folk der søgte arbejde på værkstedet var interesserede i sport.

Mange af firmaets lærlinge og svende huskes stadig i byen. Der var Poul Ludvig Kofoed, en ivrig fodboldspiller på 1'holdet. og indenfor brydning gjorde han sig..

Og der var Erik Engel Hansen, mælkehandlerens søn. Han var også ivrig spejder, og med ham fik jeg som dreng lov til at kravle rundt i krybekælderen under stuegulvet i præstegården, for at se på når han installerede og isolerede centralvarme og vandrør i slutningen af 30-erne. Og jeg tog også engang med til Gudhjem, for at se mit idol spille fodbold i en kamp Aakirkeby - Gudhjem. Han var en høj spænstig fyr, og da han fik bolden midt på banen, styrtede han afsted med bolden foran benene ned mod mål, dribblede og nedlagde modstanderne på stribe, skød mål, og da han vendte sig om, så han henover fem modstandere liggende vândende i græsset. Jah fodbold dengang - det var kampe.

Skulle man have udført nogle små anderledes eller specielle smedeopgaver sagde Poul Svendsen " Det må du hellere snakke med Jørgen Skotte om ", og så ledte han en hen til filebænken langs vinduesvæggen mod gårdspladsen.

Bad/WC og centralvarme tog Fred Dam Jensen sig af. Hans kone derimod mødte troligt frem til alle sportstævner med sit lille samaritertelt, for sammen med arbejdssamariterne at være klar til at afhjælpe skader blandt udøvere og publikum.

I mange år var det ligefrem kotume for såvel turister som borgere, når de passerede smedien i Eskildsgade, lige at smutte ind om og se, fotografere samt få en sludder med smedesvend Karl Riis, når han stod ude under halvtaget mod gaden og skoede heste, ofte også sammen med mester Poul Svendsen. Smedenens hammerslag mod ambolten og hesteskoenes banken mod brostenene vækkede hver morgen, vinter og sommer de rejsende på hotellet overfor, skrev en handelsrejsende i sine rejseminder fra 1922, under et billede af smedien.

Jeg gik i klasse med smed Riis søn Ruud. Vi var også ulve og spejderkammerater. Derfor besøgte jeg ham af og til nede i Østergade²⁷. Jeg husker en aften jeg kom hjem og berettede til min bror: "Ved du hvad, der var også en ung pige, hun havde et mærkelig navn, hun hed Myrthle, (hun blev senere fru Storm) og så måtte vi spille kort i petroleumlampelys, (Det var stadig ikke alle steder i byen man havde indlagt elektricitet.

Også Eiler Kofoed, der senere blev smede og maskinarbejdernes formand i mange år, stod i lære hos Poul Svendsen.

Det samme gjorde også Robert Johnsen, den nuværende formand for Borgerforeningen i Aakirkeby og Aakirkeby Hallerne.

Da Poul Svendsen døde 7.11.1974 fortsatte hans hustru Olga Svendsen sammen med sønnen Leif, at drive forretningen videre i samme ånd som hidtil, hvilket ikke faldt dem svært, da de jo faktisk havde været med i den daglige gænge lige siden de i 1953 var flyttet ind i Eskildsgade. De kendte såvel kunder som lager. Ja, om fru Svendsen sagde man, hun havde lige så god styr på tingene, som om hun havde haft en computer.

Olga Svendsen døde 8.2.2004. Så idag driver sønnen Leif Åby Svendsen firmaet alene videre godt hjulpet af sine tro svende Mogens Sonne og Finn Marker, der har arbejdet i firmaet gennem mange år. Men den gamle smedie i Eskildsgade er idag nedrevet, til fordel for Smedetorvet, (et åndehul i bybilledet.) Og værkstedet er forlagt til det tidligere autoværksted i Damgade.

Mange gange ved licitationer indenfor byggeri, har jeg truffet de to mestre, Poul Svendsen og A.P. Eriksen, når det drejede sig om Varme og Sanitetsentrepriser. De teede sig altid som to entreprenører, der ikke til daglig talte meget sammen, men som nu kun var spændte på hvem der idag skulle blive den mest heldige med det billigste bud og derved få leverancen. De gjorde alt for at give indtryk af, at de forretningsmæssigt kæmpede indædt mod hinanden.

Jeg har nu aldrig troet på dem, for hvergang der var licitation med henholdsvis Varme og Sanitet. Hvis Eriksen var billigst til Varme, så var Svendsen billigst for Sanitet. Og næste gang så var det omvendt. Snu som de var, har de sgu aftalt med hinanden, om hvem der skulle have hvad, og så lagt en rimelig fortjeneste på. Svært at bevise. Men derved kunne begge firmaer trives med jævn beskæftigelse og sund økonomi, til kommunens og borgernes tilfredsstillelse.

Smedemester Morten Hansen Engel var søn af Mads Nielsen Engel (f.14.10.1799 - d.8.12.1887) og dennes hustru Margrethe Marie Juul (f.16.11.1808 - d.29.4.1895). De boede på Stangegård i Aaker og var blevet gift i 1926 og fik 11 børn hvoraf Morten var nr 5.

Morten Hansen Engel blev født 10.10.1834. Han blev i 1855 gift med Christine Antonette Olsen født 20.10.1827, som var datter af Ole Larsen Ll. Krusegård i Aaker.

I 1865 købte de ejendommen Stengade 7, hvor de nyopførte 5 fag samt en port, og vinkelret herpå en sidebygning på 7 fag i bindingsværk. Og her indrettede han, der havde stået i lære som smed, sit smedeværksted.

Morten Hansen Engel blev betragtet som en meget dygtig smedemester i Aakirkeby. Han blev også udnævnt til brandinspektør, og han sad valgt i byrådet 1870-73

I en årrække var han blandt de få der lavede fjedervogne på Bornholm.

I 1884 solgte han ejendommen til maler Andreas Peter Ipsen, og han tog arbejde som ansat smedemester på Bornholms maskinfabrik i Rønne

Han døde 22 december 1900 og hans hustru døde 13 maj 1913

De fik 6 sønner og 2 døtre hvoraf den ene døde 2½ år gammel.

De øvrige levede så længe at deres alder i 1935 var 500 år tilsammen, altså 71½ år i gennemsnit, hvilket dengang blev bemærket i en avisartikel, som noget ekceptionelt.

Der var Olivia Margrethe som var gift med fuldmægtig i undervisningsministeriet O.G.Andersen, de blev senere oldeforældre til senere minister og redaktør Hans Engell fra Ekstrabladet.. Så var der Anton Engel, der var vicevært i København. Og Ludvig Engel som var gårdejer på Nordsjælland. Emil Otto Engel var bankdirektør i Svaneke. Og foruden de to Hans Kristian og Niels, som begge blev manufakturhandlere i Aakirkeby, så var der Janus Martin Engell som blev museumsbetjent ved Københavns Kunstmuseum.

En broder til smedemester Morten Hansen Engel, Christian Engel lærte til smed hos broderen og nedsatte sig som skibssmed i Rudkøbing. En anden bror Anders Peter var rokkedrejer og boede på "Engelsminde" i Aaker. Broder Marinus Engel var slagtermester i Svanke.

Søster Martine Marie Engel blev gift med avlsbruger Absalon Kofoed og deres datter Trine Bolette blev gift med gårdejer N.J.Svendsen Ll.Munkegård i Aaker og sønnen Hans Nielsen Kofoed blev far til senere Hans Jørgen Kofoed der i mange år var snedker hos Konrad Johansen i Kirkegade.